

Joachim Hartmann

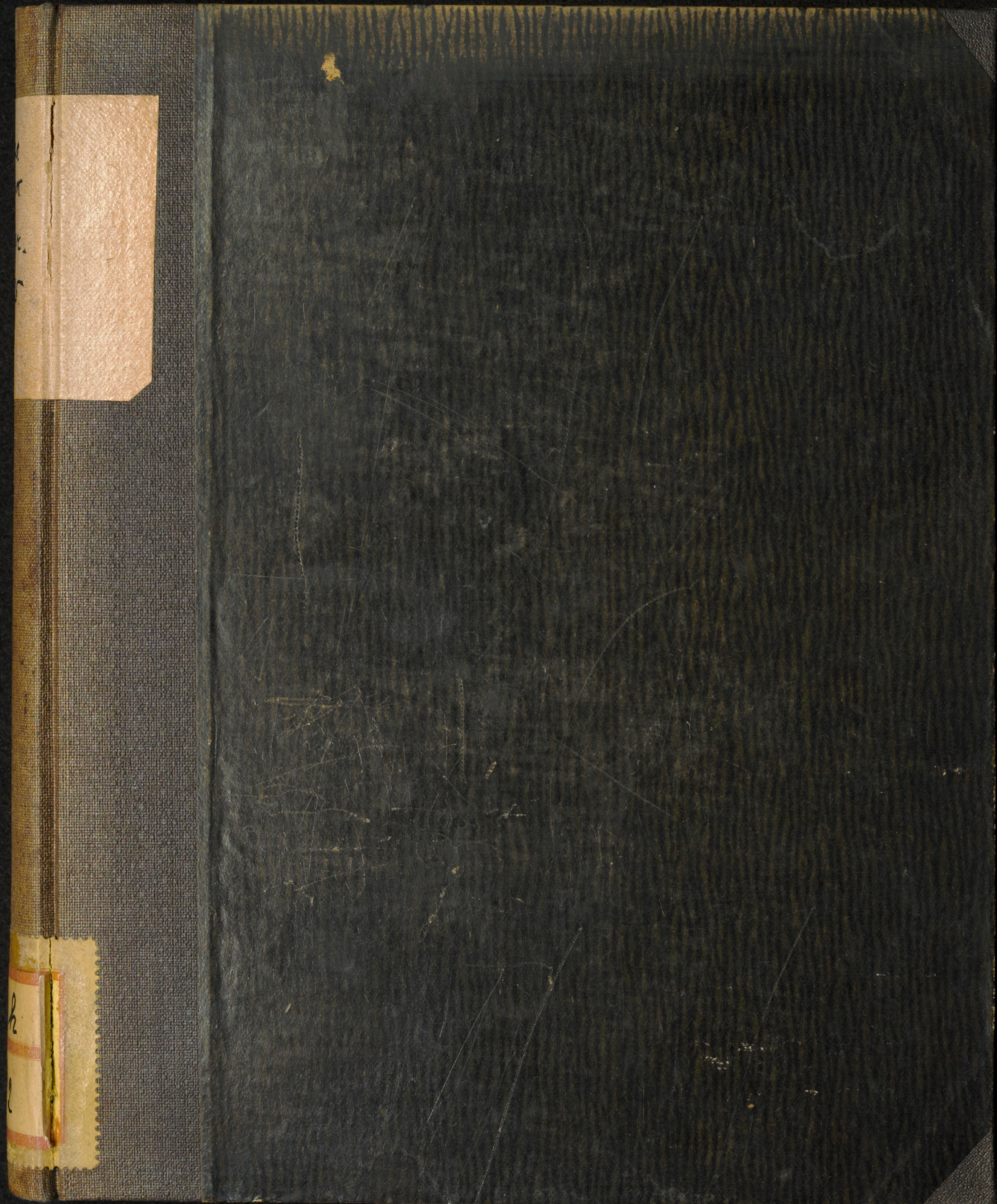
**Programma, Qvo Ad Festam Diem Pentecostes Pientissimo Animi Affectv Sancte
Celebrandam Cives Academiae O. O. Honoratissimos Hvmanissime Ad Hortatvr,
Monita Qvaedam, De Servanda Recta Et Biblica Verorum Miracvlorum Notione, S.
R. Dn. Gottfried Less, Göttingensivm Theologo Celeberrimo, Opposita**

Rostochii: Litteris Adlerianis, [1784]

<https://purl.uni-rostock.de/rosdok/ppn183822422X>

Druck Freier Zugang

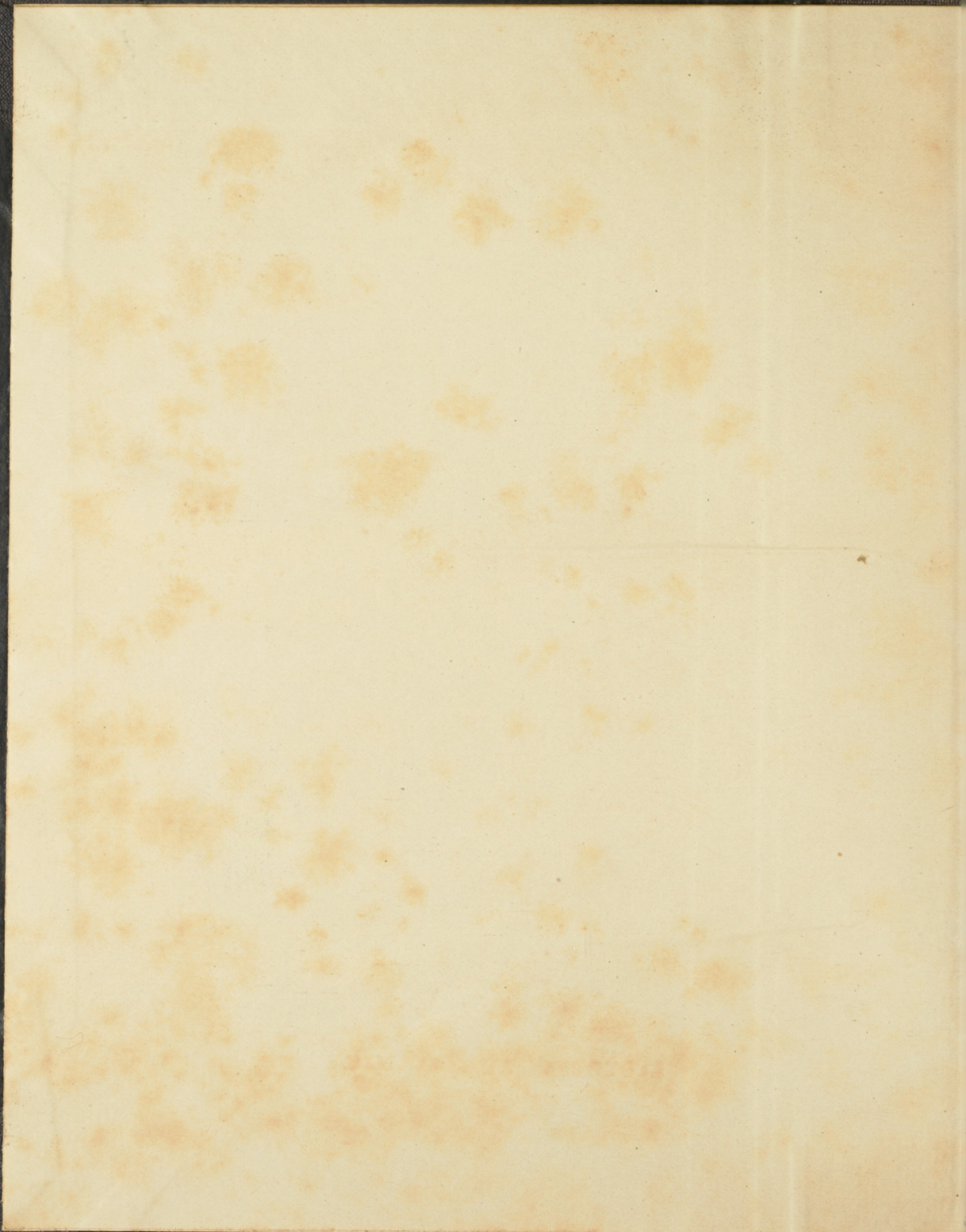

zfb ME

05. Aug. 199

● entsäuert

Ms. lb. h.
2972

PROGRAMMA,
QVO
AD FESTAM DIEM
PENTECOSTES

PIENTISSIMO ANIMI AFFECTV
SANCTE CELEBRANDAM

CIVES ACADEMIAE O. O. HONORATISSIMOS
HUMANISSIME
ADHORTATUR,

MONITA QVAEDAM,
DE SERVANDA RECTA ET BIBLICA
VERORVM MIRACVLORVM

NOTIONE,
S. R. DN. GOTTFRIED LESS,

GÖTTINGENSIVM THEOLOGO CELEBERRIMO,

OPPOSITA,

PRAEMITTENS
IOACHIM HARTMANN,

CONSIST. DVC. CONSIL. PH. ET SS. TH. D.
HVIUSQVE P. P. O. FAC. TH. SEN. ET DEC. AD AED. DIV. NIC. PAST.
ET SOCIETATIS SCIENTIARVM, QVAE FRANCOFVRTI AD VIADRV
FLORET, SODALIS,

ACADEMIAE HODIE RECTOR.

ROSTOCHII,
LITTERIS ADLERIANIS,

1784

AD FESTAM
PENTECOSTES

I Cor. I, IO.

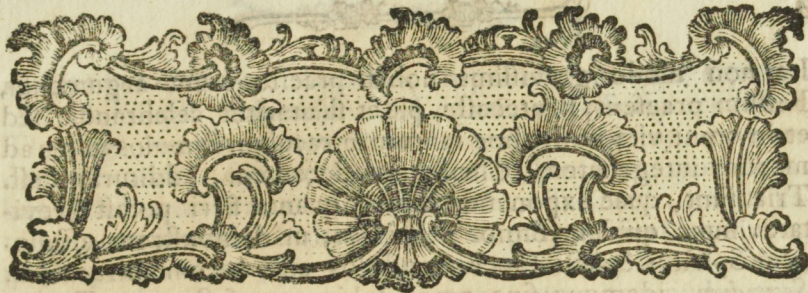
Παρακαλῶ δὲ ὑμᾶς, ἀδελφοί, διὰ τῆς ὀνόματος τῆς κυρίας ἡμῶν
Ἰησοῦ χριστοῦ, ἵνα τὸ αὐτὸ λέγητε πάντες, καὶ μὴ ᾖ ἐν ὑμῖν σχίσματα,
ἵτε δὲ κατηρητισμένοι ἐν τῷ αὐτῷ νοῷ, καὶ ἐν τῇ αὐτῇ γνώμῃ.

VERORUM MIRACULORVM
S. R. DI. GOTTFRIED LEBSE

OPPOSITA
P. R. A. M. I. T. T. E. N. S.
IOACHIM HARTMANN

CONSIST. DVC. CONSIL. TH. ET SS. TH. D.
UNIVERSIT. P. O. FAC. TH. SEN. ET DEC. AD AED. DIV. NIC. PAST.
ET SOCIETATIS SCIENTIARVM, QVAE TRANSFORMAT AD VIDERVM
FLORET, SODALIS
ACADEMIAE HODIE RECTOR.

ROSTOCKIA
LITTERIS ADLERIANIS

שש

Festa recurrit, **CIVES ACADEMIAE O. O. HONORATISSIMI**, sanctaque dies **PENTECOSTES**, quae maximum sane pro divinitate et veritate Evangelii, hinc Religionis Christianae, argumentum, effusionem Spiritus S. super Apostolos, in memoriam nobis revocat. Praenunciavit eam Prophetae V. T. Iesaias, Cap. 44. 3. 59, 21. Heseek. 36, 27. Joel 3, 1. Sach. 12, 10. Praedixit Christi praecursor Ioannes, Matth. 3, 11. Promisit Discipulis suis Christus, Io. 14, 16. 17. 26. 15, 26. 16, 7. 13. Luc. 24, 49. Act. 1, 4. 5. Amplissime impletum est vaticinium, concessa, eam fiducialiter exspectantibus, promissio. Modum eximie per Spiritum eundem Sanctum pinxit Lucas Act 2, 1. etc. eumque quidem, ut stuporem omnium Spectatorum excitaverit divinum, quo in Apostolos immissus Spiritus divinus, miraculum. Imo hoc tantum miraculum paucis ponderaturi sumus, eo fine, ut et nostram in Evangelium Iesu Christi fidem confirmemus, et, per idem nobis quoque exhibitam, Dei gratiam pia mente veneremur, et ad sanctam ex fide in Christum ortam sanctitatem in eodem obvia motiva, digna Christi discipulis ratione, rite et constanter inde desumamus, vitamque iis conformem, eodem Spiritu S. ducente, agamus.

A 2

Ita

Ita non modo gravissima nobis praesto erunt argumenta, Festum praesens, Pentecoste, pie et salutariter celebrandi, sed et in omni vita nostra hoc tantum miraculum stimulos nobis ad morum integritatem, Christianos decentem, additurum est. Tria sunt, quae exponenda mihi, quanta fieri potest brevitate, nunc quidem sumo. *Primum*, ut demonstrem effusionem Spiritus Sancti super Apostolos esse verum miraculum. *Secundum*, idemque sine omni dubio vere factum. *Tertium* eodem invicto quidem modo stabiliri veritatem Evangelii.

§. I.

Equidem dum ad primum me accingo non sine gravissimo animi dolore sentio, Viros non inter Evangelii hostes, sed inter ipsos eos, qui veritatem Evangelii defendunt, imo inter ipsos Ecclesiae Evangelicae Doctores, obvios fuisse, et etiamnum esse, qui, nescio, an desiderio nova, ut ipsis videntur, proponendi, an ex facilitate animi adversariis, quae concedi posse illis Viris videntur, videntur autem sine ratione, larga manu concedendi, an alia quacunque ex ratione, certe non sufficienti commoti, partim pristinos, satis superque jam refutatos, errores, postquam oblivioni fere traditi erant, denuo incrustant, partim, quae clare et perspicue a Majoribus tradita erant, tenebris iterum offundunt, partim quae a vero, a commodo, abhorrent, tanquam vera, tanquam proficua, extollunt, et quam elevare debebant veritatem, omnino deprimunt. Ea est rerum et disceptationum plurimarum, quae nostra aetas protulit, vera facies. Et sane in tali rerum statu non mirum esse potest literarum, earumque historiae, gnaro, gloriantes sentire de magna temporum nostrorum luce, quos in tenebris ambulare, manibusque pedibusque palpitare, certum est. Quis est, qui ignoret, quantopere sine seculi praecedentis et initio sequentis disputatum sit de vera miraculorum veri nominis notione? Quem fugere debeat, quod adversus Spinozam, ejusque similes, eventus naturae insolitos pro miraculis venditantes, adversus Clericum, Clarkium, Lockium, Tillotsonium, Stillingfleetium, Barrovium, aliosque, miracula defini-

nientes

nientes per eventus, hominum, corporumque, vires superantes, Philosophi non modo, sed etiam, duce Scriptura Sacra, Theologi, veram miraculorum notionem firmarint, quae eadem per *eventus supernaturales* declarat, hinc eos, qui in viribus naturae existentiae suae rationem effectivam, vel causativam, neutiquam habent, adeoque neque per vires hominum, neque per vires corporum, neque per vires angelorum, suoapte motu et arbitrio agentium, neque per vires ullius nudae creaturae solius, brevibus, non per vires mundi, existentiam nanciscuntur, sed quorum existentia immediate a potentia et voluntate Dei absoluta derivanda est. Ea enim est miraculorum idea, quam Scriptura Sacra tradit, quae nimirum soli Deo potentiam miracula praestandi vindicat, Ps. 72, 18. 136, 4. Unde porro sequitur, quod absque naturae, vel ullius creaturae, concursu effectivo miraculum ad existentiam perducatur: sequitur, quod miracula vires naturae exsuperent, sive, quod idem est, sint supra naturam: sequitur, quod miracula non eveniant secundum consecutionem naturalem ex statu antecedenti, adeoque nec secundum leges, secundum quas eventus naturales existentiam nanciscuntur: sequitur, quod miracula sint eventus prorsus alii, quam eventus naturales, et eatenus his oppositi sint, ut, si miraculum factum non esset, prorsus alii eventus naturaliter exstituri fuissent, unde *miracula* dicuntur evenire contra naturam, contra naturae leges. Eventus autem naturae insoliti, eventus vires humanas, vires animalium, vires corporum, superantes, nec immediate a Deo producti, *mirabilia* nomen obtinent, non miraculorum.

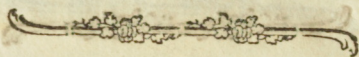
S. 2.

Ista itaque, quum sint Scripturae Sacrae conformia, et ita comparata, ut miraculum ab eventu naturali omni distinguant, et Christianum, maxime vero Theologum, deceat, in notionibus biblicis subsistere, easdemque ab omni corruptione vindicare; non sine dolore deprehendo Virum S. R. celeberrimi nominis, Dn. GOTTFRIED LESS, scripto, cui titulum fecit: *Wahrheit der christlichen Religion* p. 243 etc., in omnia alia de-

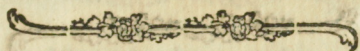

via discessisse. *Primo* enim jam definitionem miraculi generalem, ne logice quidem rectam, nimirum disjunctivam, nobis porrigit, quod sit eventus cujus productio vires omnium hominum, *vel* omnium omnino creaturarum, superat. Ea-que notione nunc inductus jam in recensendis aliquibus miraculis dubius haeret, an ea ad primum vel secundum disjunctionis membrum sint referenda. Tum, ex duplici in definitione admissio disjunctionis membro, quod nec aliter poterat, duas effingit miraculorum species, quarum alteram miraculi, *primi*, *secundi* ordinis alteram, insignivit titulo. Miracula quippe, quae vires totius naturae omniumque creaturarum transcendunt, dicitur *primi* ordinis: Quae autem vires omnium hominum superant, *secundi* ordinis facit, miracula. In his quamvis, si in se spectentur, solius nomenclaturae disputationem haberi videri possit, cum miracula *primi* ordinis sint vera miracula, *secundi* ordinis, mirabilia, non vera miracula, dici possint; Vir tamen S. R. sedulo cavet ne istam pacis, ingrediamur viam. Expresse enim vrget, eventum, qui omnium hominum vires superat, sine omni dubio, sine omni controversia, *verum* esse miraculum. At hoc ipsum est, de quo disputatur, et in eo vnico tota haeret controversia. Atque in ea definitione licet gratis adsumta, non modo dudum rejectas miraculi notiones (§. 1.) iterum producit, sed et causam reddit deteriore, dum ad solas hominum vires refert miraculum, et eventum hominum vires superantem miraculi statim, ejusdemque veri, titulo maectat, cum illi etiam, vt corporum vires superare deberet, requirerent, quos allegavi (§. 1.). Verum ex adsumto temere vno sequuntur plura. Ex adsumta Viri falsissima hypothesis *Secundo* fluunt characteres miraculi, quos docuit, ejusque vere divini, vt loquitur, non per omnia recti. Dum enim ad characteres externos recurrit pro agnoscendo miraculo, vere divino, desumptos ex qualitate personae, ex tempore, seu repetitione miraculi, et ex fine eventus, ad existentiam perducti; eo ipso traditam a se definitionem tanquam incompletam, accusat, et evertit, quippe characteres insufficientes continentem, quare ad externos characteres recurrendum ipsi erat.

§. 3.

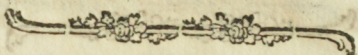
natio socrus Apostoli Petri, resuscitatio filiae Iairi, non est miraculum, quia paucis praesentibus, domi, non publice, facta est? Matth. 8, 14., Marc. 1, 29., 5, 37. Et quid, quaeso, repetitio miraculi ad id, ut verum sit miraculum? Imo ista Criteria ne negativa quidem sunt, multo minus positiva, et affirmativa. Sunt nulla. Talia sunt, quorum speciem fingendo etiam spuris miraculis induci posse, ipsa ecclesiastica Pontificiae religionis historia docet. 3. Digno et liberali modo, vult praestandum esse miraculum. Ea quidem omnino proprietas est miraculi veri, sed communis, ex qua iterum pro veritate miraculi nihil concludi potest. Opponit characterem histrionibus et ejus farinae aliis hominibus Vir S. R. quorum in causa tanti momenti meminisse castitatem in loquendo, Theologo magnopere commendandam, laedit. Est autem ipse character in hac causa nullius momenti. A genere ad speciem nulla conclusio. Character communis non est distinctivus. Et si ad negandum miraculum, tanquam negativus character adhibetur, ut euentum, qui non est dignus, non decens, non liberalis, non posse miraculum esse, intelligatur; adhibeatur is in reiiciendis falsis miraculis, pro characterem verum, idemque diuinum, miraculum dignoscendi, nullius est momenti, quamvis maxime verum sit, nullum esse diuinum miraculum, quod non sit Deo, finibusque diuinis, maxime dignum, et tanquam convenientissimum maxime spectabile et venerandum. Pertinet autem hic character quoque magis ad Thaumaturgum, quam ad ipsum miraculum: Quam distinctionem in hac materia ob oculos non habuisse Virum S. R. omnino adparet. Ad Thaumaturgum etiam pertinet fides miraculosa, cujus in explicando hoc characterem subobscurum meminit Vir S. R. Non pertinet ad miraculum ipsum. 4. Vult miraculum fieri debere in confirmationem doctrinae, Deum decentis, hominibus autem ante hac omnino non cognitae. Varia circa hunc characterem moneri poterant, varia quoque circa Viri declarationem eius. Pauca adducam. a. Cur doctrinam hic nuncupet solam Vir S. R. eius quidem non video rationem ullam, si sermo sit de characterem veri et diuini miraculi positivo, non nude negativo. Cur non etiam facta

facta miraculis demonstranda, cur non promissiones diuinas, cur non poenarum comminationes, adfert, quae miraculis aequae bene confirmari possunt, et confirmata leguntur, e. g. missio diuina Moysi, promissio Abrahamo, Hiskiae, aliis, data, punizio Belsazeri nunciata, *al.* b. Quid sibi vult additum doctrinae, *Deum decentis*? In diiudicando itaque miraculo, pro confirmanda doctrina aliqua, numquid meum est prius diiudicare doctrinam, an Deum ea deceat, quam miraculum pro vero habeam? Quam, quaeso, grave effugium pro infidelibus Iudaeis, qui per miracula Christi et Apostolorum non commouebantur, quia non decere Deum Iudaeis auferre regnum Dei, idemque tradere Ethnicis, alia, pro temporum illorum conditione somniabant! Et si ante conuictus sum doctrinam, de qua quaestio est, Deum decere, quid tum opus est eam miraculo confirmari? Caueamus ne demonstrationibus in gymnasium circumducamur nostris! c. Quod ea doctrina hominibus ante hac omnino fuerit ignota, hoc perperam adsumitur in characterem veri et diuini miraculi. Lex moralis tot tantisque miraculis tanquam diuina in promulgatione demonstrata num populo antea prorsus erat ignota? Iesum Nazarenum esse filium Dei, Messiam, num populo erat ignotum, postquam Ioannes Baptista, digito eum monstrans, clamauerat: Hic erat, de quo vobis dixi, Ioh. 1, 15. Ecce agnus Dei, qui portat peccata vniuersi, Ioh. 1, 29. 36. Nonne eandem postea nihilominus miraculis suis confirmauit Christus? Nonne satis superque de missione diuina Moysi edoctus erat populus, at, eo non obstante, eam ipsam populo cognitam veritatem Deus nouo et terribili miraculo in deleitione Korae et sociorum confirmabat? Imo, magnus est numerus veritatum, sola ratione cognoscibilium, in Scriptura et sermonibus Christi, eiusque discipulorum scriptis, obuius, quas itaque, cum Scriptura, et doctrina Christi et apostolorum, miraculis confirmabantur, simul quoque confirmatas esse miraculis, omnino negari nequit. d. In declaratione illius characteris, ut vult Vir S. R., vere diuini miraculi pariter obueniunt, quae censuram merentur. *z.* Nimis late, nimis generaliter, loquitur Vir, dum dicit: *Wenn mo-*

B

ralisch

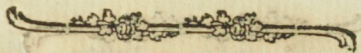
ralisch handelnden Geschöpfen irgend in einem Punkt der Wille Gottes durch ein anderes Geschöpf mündlich oder schriftlich soll bekannt gemacht werden: Da ist zur Beglaubigung eines solchen Lehrers, und vernünftigen Überzeugung der Menschen, kein anderes Mittel übrig, als ein Wunderwerk. Restrīgenda erat propositio ad voluntatem Dei solis naturae viribus non cognoscibilem, et ad creaturam, vel hominem potius, ex assertione missionis diuinae eam veritatem docendi munus in se suscipientem. Et ea restrictione quamuis posita nondum tamen necessitas pro praestando miraculo, ut fides habeatur doctōri, adstrui potest. Nonne fuerunt Prophetae in populo Dei, qui miracula non praestiterunt? Quanam miracula, quaeso, praestitit Ieremias, Obadias, Ionas, alii? Nimirum fallitur Vir doctus. Miracula non sunt necessaria ad fidem faciendam hominibus de reuelata diuinitus veritate. Sunt ea specimen liberrimae gratiae diuinae, qua Deus ad acceptandam veritatem reuelatam homines adducit, quod grata Deoque deuota mente agnoscere et acceptare homines tenentur. Numquid etiam Gabriel missionem suam Danieli, vel Mariae, miraculo aliquo probauit? β. Cum illustrare vult characteris (n. 4.) determinationem, quod doctrina miraculo confirmanda hominibus antea debuerit prorsus ignota fuisse, prouocat ad communem doctrinam, quod Deus non praestet miraculo, quod per viam naturalem obtinere potest, quam tamen vltērius restringendam arbitror, scilicet, quod per viam naturae, eo tempore, aequē bene, Deumque aequē decenti modo, obtinere potest, id miraculo non efficit. Ea vero, quae hoc loco Viro probanda erant, non probantur. Probare debebat, quod doctrina, quae miraculo confirmanda est, antea hominibus debuerit esse prorsus ignota. Quod solis naturae viribus non debeat esse cognoscibilis, hoc in characteris tenore (n. 4.) non continebatur. Et cum nunc idem addit Vir S. R. eo ipso restrictionem, quam supra adiiciendam dixi, confirmat, et characteris defectum supplet. Verum nec cuncta eo addito recta fieri, id quidem, quae vltērius monui, utique conficiunt. γ. Pro eodem characterē miraculi vberius illustrando porro gloriatur, quod per eundem chara-

characterem apti reddamur ad miraculum vere diuinum certo et infallibili modo distinguendum. Et ad id euincendum ita exponit mentem suam: *Gereicht die Lebre, zu deren Bestätigung ein Wunder geschehen, zur Verherrlichung der göttlichen Heiligkeit, Gerechtigkeit, zur Ausbreitung der Tugend, zur Beförderung der Wohlfarth des menschlichen Geschlechts; so ist einleuchtend klar, sein Vrheber ist ein moralisch gutes Wesen, folglich das Wunder selbst, entweder durch Gottes unmittelbare Kraft, oder auf seinen speciellen Befehl und Veranstaltung verrichtet worden.* Verum ea cuncta pro probando, quod euincendum erat, omnino nihil continent. *Primo* enim nihil quidquam pro characterem posito, quod veritas, naturae viribus incognita, miraculo confirmari debeat, ex hoc toto discursu deriuatur, nec miraculi qualitas ex eo veritatis characterem demonstratur, quorum tamen alterutrum, vel vtrumque fieri debuisset. *Secundo* cuncta, quae hic dicuntur, redeunt ad dicta characterem n. 4. Atque ea, quae n. 4. a. b. diximus, huc repetenda sunt. *Tertio*, circa quae superiori numero 4. a. b. monita danda fuerunt, ea hoc quidem loco multo magis taxanda veniunt. Numquid nostro iudicio conficere debemus, possumus, an doctrina, quae per vires rationis introspecti nequit, et miraculo firmata est, sit illustrationi diuinae sanctitatis, et iustitiae, promouendae virtuti, et felicitati generis humani, proficua, nec ne? Quomodo conficiemus, cum doctrina omni conatui rationis humanae imperscrutabilis supponatur? In ambigua sane, vacillantia, dubia, imo contradictoria, immergimur his disceptationibus, et miraculi vere diuini postulatis characteribus. Et infidelibus suppeditatur excusatio proterviae suae, qua vera miracula reiiciunt: Non potui, inquit infidelis, inuenire, num doctrina de Trinitate, de Θεωλογίᾳ, de Sacramentis, rel. sanctitati, iustitiae, Dei, promouendae virtuti, et felicitati generis humani, commoda et proficua sit, nec ne? hinc iure miracula reieci, quibus confirmari voluit. Ita optimam causam perdimus, et cum nescii religioni Christianae subsidia afferre volumus, ei noxam inferimus. Eheu! *Quarto* repetendum est monitum superius, ne nos ipsos in circulum cir-

-inimo

B 2

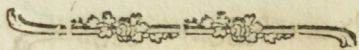
cum.

cum agamus, a quo profecto parum absumus, si miraculum ex doctrina et doctrinam iterum ex miraculo firmabimus. *Quinto* miror, nec satis mirari possum, Virum Theologum in recensendis finibus doctrinae, et miraculi, non ullam fidei in Redemptorem, et Euangelium, mentionem facere, quasi ea neque ad finem unius, neque alterius, pertineret, contra distinctissima Pauli effata, 1 Cor. 2, 4. 5. Rom. 15, 19. coll. 16, 26. 1 Thess. 1, 5—10. *al.* *Sexto* cum infallibili certitudine dixisset ex hoc miraculi caractere dignosci, quod miraculum aliquod diuinum sit, titubans iterum in suam incidit disiunctiuam, quod ex hoc caractere solum sequatur, miraculum vel a Deo, vel ad eius mandatum speciale, factum esse. *Septimo*: Eam ipsam disiunctiuam iterum disturbat, ad mandatum adiungens copulatiue, quod disiunctiue debebat, si addendum fuisset, quod non fuit, institutum (*Veranstaltung*) diuinum. Institutum enim et mandatum speciale longissime differunt. Omnis consecutio, omnis euentus, ex physica necessitate consequens, ex instituto diuino resultat, at ideo non sequitur esse miraculum. Omnis euentus etiam liberrimus a creatura moraliter bona praestitus, hinc moraliter bonus, consequitur ex instituto Dei, at ideo non sequitur ex speciali mandato, multoque minus ideo potest pro miraculo haberi. *Octauo*: Cum autem citatis verbis statim addit: *Ist aber das Gegentheil; so kan die Begebenheit zwar vielleicht ein wahres, nimmermehr aber ein göttliches, Wunder seyn*; in his iterum regnat spuria miraculi idea, quam in tota causa perperam formauit Vir S. R. vt docuimus (§. 2.). Porro ex ipsis illis verbis Viri manifestum fit, characterem suppeditatum miraculi, n. 4. non esse nisi negatiuum: Quod factum firmat doctrinam, quae non illustrat perfectiones Dei, nec iuvat virtutis promotionem, nec ad felicitatem generis humani facit, non potest esse miraculum. Character positivus miraculi eo non constituitur. *Nono*, tandem in his determinationibus a Viro S. R. positum mirum est, cur solius sanctitatis et iustitiae divinae meminerit, cum manifestum sit miraculis eximie multis Dei bonitatem, philanthropiam, voluntatem saluandi, et aeternum beatos reddendi, homines, praetereaue Dei omnipotentiam,

omni-

omniscientiam, omnipraesentiam, imo et independentiam, Regimen universale, aliaque ejus attributa, manifestari. *J. Gloriosus de constituto, ut sibi videtur, caractere (n. 4.) in laudem ejus porro docet: Eben diese nothwendige Absicht eines wirklich göttlichen Wunders lehret auch, daß ein Wunderthäter seine von Gott ihm verliehene übermenschliche Kraft niemahls zur Bestätigung eines Irrthums brauchen könne: et eo arbitratur* CHVEBII inculpationes, quod Thaumaturgus, tanquam ens liberum, suo dono abuti, et in commodum erroris idem adhibere, possit, egregie refutari posse. Verum in his iterum varia congeruntur, quae sine nota dimitti non possunt, et falsa continent. 1. Theologi Thaumaturgorum nomen iis tribuunt, quorum ministerio Deus utitur in praestandis miraculis: iis, quibus Deus promissum dedit, se ad ipsorum voluntatem miracula, quae desideraverint, facturum esse, quique, huic promisso firma fide, quam fidem miraculosam dicunt, innixi, secundum idem existentiam miraculi fiducialiter volunt, ad eamque ipsorum voluntatem desiderata miracula Deus praestat. Thaumaturgi itaque non habent ipsi in se virtutem miracula praestandi, adeoque illi non praestant eadem virtute sibi indita. Solus Deus praestat miracula ea, et praestat ad voluntatem Thaumaturgorum. Atque haec cuncta Scripturae Sacrae conformia sunt. Promissum divinum Moysi, Prophetis iis, qui Thaumaturgi fuerunt, Apostolis, de futura ad voluntatem ipsorum miraculorum existentia datum est, Exod. 3, 20. 4, 17. 7, 5. 9. 17. etc. etc. 1 Reg. 18, 36., 2 Reg. 20, 9 — 11. Matth. 10, 8. 21, 21. 22. Act. 3, 12. Marc. 16, 20. 1 Cor. 12 28. 29. Quare nec Thaumaturgorum ullus miraculum sibi, et insitae sibi virtuti, sed soli Deo adscripsit. *Il. cc.* Vir itaque S. R. falliter dum Thaumaturgo tribuit vim et virtutem supernaturalem, sive, ut loqui amat, ultra vires humanas elevatam. Eam nec Deus ipsis promisit, nec dedit, nec quisquam Thaumaturgorum sibi unquam tribuit. Cumque ad existentiam miraculorum requiratur potentia divina absoluta, hanc autem nudo homini dari contradictorium sit; quantopere istud quidem adsertum Viri a vero discedat, omnino est in aprico. 2. A

Thaumaturgis itaque curate distinguendus est Christus, qui ad eorum classem omnino non pertinet, sed, ut verus Deus, propria sibi et formaliter competente virtute divina, et potentia divina absoluta, miracula praestitit, ut verus homo autem de novo virtute sibi propria, sed non formaliter, verum communicative, per et propter unionem personalem et cum humana ipsius natura communicatam omnipotentiam divinam, competente, miracula praestitit, ita quidem, ut propter eandem unionem, et communicationem, utraque natura actu uno et indiviso eadem, et quodvis eorum, ad existentiam perduxerit, humana tamen ejus natura egerit determinata per divinam naturam. Hinc, ut ad tempus divisione Viri S. R. utar, omnia miracula Christi sunt miracula primi ordinis; quae quippe vnice miracula esse jam supra monuimus. 3. Chubbii inanis calumnia statim cessat per dicta n. 1. Si enim Thaumaturgus non agit vi sibi insita, sed solus Deus agit, in existentia miraculi; nec potest Thaumaturgus virtute abuti, quam non habet, nec autem Deus sua virtute, salva ipsius veritate, veracitate, in confirmationem erroris miracula operari potest. Sic omnino tollitur adversarii objectatio. Per concessam autem Thaumaturgo virtutem supernaturalem inditam non bene eam elevat Vir S. R. Quod enim dicit, data sibi potestate miracula praestandi eo solo fine, ut veritas per ea confirmetur revelata, Thaumaturgum non posse, nisi solo eo fine, uti, hinc nec eadem abuti, hoc quidem omnino probat, non competere Thaumaturgo potentiam moralem, libertatem moralem, ad abusum ejus virtutis; potentiam ipsi non competere, per abusum libertatis physicae, virtute sibi concessa abuti, id inde non sequitur. Verum satis de his. 5. Tandem loco specialis characteris miraculi Vir S. R. repetit definitionem totam suam, de qua jam supra dictum est, quantum hoc loco sufficit.

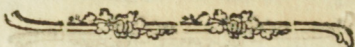
§. 4.

Ea, quae hactenus edisserere Virum S. R. audivimus, quamvis jam sint satis singularia, non tamen ad eum adserendi

di licentiae gradum ascendunt, quem proh! in citato ejus libro p. 245, proditum legimus, dum: *Da wir, inquit, nicht einmahl bey dem allerkleinsten Theil der Natur das Vermögen, und den Wirkungskreis, desselben kennen; So können also Wunderwerke der ersten Ordnung uns Menschen gar nicht zum Beweise einer Religion dienen. Denn das wirkliche Daseyn eines solchen Wunders, kann von keinem Sterblichen mit Gewissheit erkannt und bewiesen werden. Stupui, dum legi. Verum nondum satis erat. Horrorem vere incussere, quae potro Vir S. R. non veritus est profiteri, et, cum objectione pervicaciae, iis, qui aliter sentiunt, facta, profiteri: Die Gegner der christlichen Religion leugnen, dass es irgend einem Menschen möglich sey, das Daseyn eines Wunders in irgend einem Fall mit Ueberzeugung zu erforschen. Und wenn wir nicht hartnäckig seyn wollen; so müssen wir ihnen dieses in Absicht der Wunderwerke der ersten Ordnung eingestehen.* Monebimus pauca circa liberalem hanc (namque liberaliter hodie tractanda docetur theologia revelata, nec timor Dei liberalem multorum in theologicis garrulitatem, proh! refrænare potest) liberalem, inquam, oblatam adversariis religionis christianae concessionem. 1. Fateor, si de eo, quod eventus aliquis sit miraculum vere divinum, convictio aliter obtineri non posset, quam vt percurrentes totum vniversum, et exactissime explorantes, quid cujusvis creaturae valeant humeri, quid ferre recusent, atque sic intelligentes, quod nullius creaturae, neque in se seorsim spectatae, neque in conjunctione cum aliis, toto orbe dispositis, consideratae, vires sufficiant ad eventum producendum, tandem concludendo eruamus, quod in virtute infinita Dei existentiae suae rationem causativam habere debeat, et actu habeat: fateor, inquam, quod sic nemo mortalium conficere posset, eventum aliquem esse miraculum verum, vere divinum, tumque necessario etiam consequuturum esset, quod miraculum vere divinum non possit adhiberi pro firmanda aliqua veritate, vel pro firmanda religione. At quis, quaeso, tam stolidus foret, eam tanquam vnicam methodum demonstrandi eventum miraculosum vt vel ingrederetur, vel adhibendam cuiquam

r/

commen-

commendaret? Quis Theologus sapiens adseveraverit eam esse demonstrandi miraculum unicam viam rectam? Ista in imbecillitate intellectus humani, in ejus limitatione, in ejus ignorantia, quaesitae latebrae nullius momenti sunt. Dantur aliae rationabiles methodi ad eandem conclusionem rite perveniendi, quas mox suppeditaturi sumus, 2. Cum nullo modo dubitare queamus, Christum religionis, quam praedicabat, veritatem, religionis, inquam, huic veritati, quod ipse, Iesus, sit Christus, Redemptor generis humani, sit Filius Dei, cui tota religio Christiana superstructa est, prorsus innixae, per miracula a se, vero Deo, praestita, eaque hinc prorsus divina, et a Deo ipso ad existentiam perducta, probasse, pariterque Apostolos ad miracula, ab ipso Deo in confirmationem veritatis evangelicae, hinc religionis Christianae, praestita, provocasse, quemadmodum ex Ioh. 5, 36. 10, 37. 38. 14, 11. 15, 26. Marc. 16, 20. Rom. 15, 18. 19. 1 Cor. 2, 4. 5. Gal. 3, 5. 1 Thess. 1, 5. Ebr. 2, 4. patet; numquid inutili argumento, pro probanda euangelii diuinitate, et veritate, Christus, eiusque Apostoli, vfi sunt? Sane vnicum hoc convincere nos debebat, non deferendam esse miraculorum ideam, qua Christus et Apostoli, vfi sunt, vbique ad Deum miraculosos eventus referentes, quotiescunque eorum, tanquam diuinitatis et veritatis euangelii argumentorum, mentionem fecerunt. 3. Ex dictis quoque (n. 2.) prorsus intelligitur, quod nullibi de miraculis secundi ordinis sermo sit Christo et Apostolis, in memorata causa, quemadmodum etiam ea notio nullo modo tanquam biblica fisti potest. Nec negandum est, ea ratione, qua Vir S. R. in tota tractatione, et expositione miraculorum Christi, et Apostolorum, utitur, minui dignitatem eorum miraculorum, dum non nisi tanquam secundi ordinis exhibentur: Vnde et Christus toties quoties sub idea Thaumaturgi hominis introducit, et eius, tanquam propria sua diuina virtute miracula praestantis, ne villo quidem tractationis loco mentio habetur. Quae quidem cuncta ideis in scriptura S. nobis suppeditatis parum conveniunt. Absit itaque, ut hostibus veritatis ea concedamus, quae concessit Vir S. R., et sub iniusta nolentibus obtemperare peruicaciae et obstinationis nota, concedenda iussit.

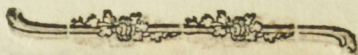
§. 5.

§. 5.

Spuriam autem esse miraculi notionem, quae miraculum euentum dicit hominum vires superantem, hoc non inde modo intelligitur, quia non est Scripturae S. conformis, quae quippe soli Deo miracula vindicat, et quotquot habet miraculorum exempla, ea tanquam euentus a Deo immediate deriuandos sistit, quemadmodum inductio omnium exemplorum docet, et ex allegatis iam supra Scripturae locis abvnde patescit, sed et alia sunt, ex quibus spuriam esse notionem cuius manifestum esse debet. 1. Ita comparata est isthaec idea, vt euentus naturales omnes, qui per hominum vires existentiam obtinere non possunt, quorumque est infinita in hoc vniuerso mundi materialis multitudo, pro miraculis habendi sint. Numquid per hominum vires possunt tempestates produci, gelu hiemis, aestus solis, et maris, foecunditas vel infoecunditas telluris, morborum epidemia, eiusque cessatio, et infinita alia, effici? Numquid itaque ea cuncta pro miraculis, secundi quippe ordinis valent? Quo tandem deueniendum erit! 2. Angelorum potentia exsuperat potentiam hominum, 2 Pet 2, 11. Quidquid itaque Angelus praestatur, maioris illius potentiae effectum, id omne pro miraculo habendum, scilicet secundi ordinis. Sic itaque etiam Diabolus miraculorum sistitur patrator, et cuncta mala, quae hominibus vel quondam, vel hodie, intulit, sunt miracula. Eheu! Manifestum est eiusmodi notione confundi cum miraculis euentus naturales, et spuriam inde patet esse, nec adsumendam. 3. Inutile quoque esse eam notionem inde adparet, quod eodem iure eidem opponi potest, non posse nos limites virium humanarum cogitando assequi, adeoque ne hoc quidem modo determinare, quid per eas fieri possit, quid non? hinc nec vniuersaliter conficere, quid sit miraculum, quid minus? Caeterum de incommodis eiusmodi notionis non biblicae, et certo respectu nimis latae, alio respectu nimis angustae, iam pluribus disserui P. I. *der ausführlichen Betrachtungen über die Geschichte Jesu* §. 102. quae hic comparata gratum forte Lectoribus commodum praestabunt. Ibi excussam quoque Lector inueniet quaestionem,

C

quando

quando actio angeli miraculo aequipollens a nobis judicari possit et debeat? Nimirum tum, quando eam angelus praestit ad expressum Dei mandatum, immediate ipsi a Deo manifestatum. Verum id non tangit definitionem miraculi, sed per principium reductionis modo is actus, in se omnino naturalis, et ex vi naturae productus, tanquam miraculum sumi potest, debet. Eodem modo atque circulum jure cogito tanquam triangulum adhibito eodem principio. Maneat Deus a natura distinctus!

§. 6.

Ambulabimus in via securiori. Nulla admittatur miraculi idea praeter eam, quae biblica est (§. 1.). Secundum eam, et recensitos ibi miraculi veros characteres, ex ea palam concipiendos, aperta erit via dignoscendi, quid veri nominis miraculum sit, quid minus? Nimirum ad duo reduci potest ea exploratio. 1. Ad naturam et constitutionem eventus. 2. Ad modum, quo existentiam is obtinuit. Nimirum ex natura et conditione eventus adhibitis principiis Theologicis cognoscitur miraculum. Sic cum solus Deus sit Dominus vitae nostrae; nemo profecto nisi solus Deus potest vere mortuos resuscitare, Deut. 32, 39. 1 Sam. 2, 6. Dan. 4, 32. Ex modo, quo eventus existit, si quidem is est soli Deo competens. Sic cum actu solo voluntatis Christus aquam in vinum mutat. Sic cum solo jussu eventum existentem facit, sanat leprosum, coecum, paralyticum etc. 3. Adplicatis consecrariis ex definitione miraculi fluentibus (§. 1.) Sic cum legibus gravitatis difformiter eventus existit, ut cum ferrum in aqua natat, cum Christus et Petrus super mare ambulat. Sic cum vel ullo medio non adhibito, vel adhibito quidem, sed tali, quod ad existentiam eventus nihil causativi afferre potest, effectus adest. Sic cum corpore absens eventum ad existentiam perducit Christus, sanans filium Regii, servum Centurionis, filiam Syrophenissae. 4. Dictorum hactenus modorum, et miraculum evincendum rationum, possunt aliqui, et plures eorum, circa unum eundemque eventum concurrere. Sic sola voluntate producit Christus augmentum panum et piscium tantum, ut tantae multitudi-

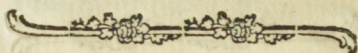
dini non modo suppetant, sed et supersit, et plus supersit, quam antea aderat, et simul virtute divina producit materiam, quae augendis pani et piscibus adhibebatur, vi et omnipotentia creativa, soli Deo competenti. Sic hydropicum sanat sola voluntate et virtute divina vel annihilandi, vel absque medio murandi in partes sano corpori convenientes, superfluas et nocivas in hydropico aquae partes. Et quae alia id genus plura huc referri poterant. Ex quibus omnino intelligitur, haberi principia, ex quibus certo et indubitato confici potest, eventum esse miraculum: intelligitur, quod, si eventus sit in se ita comparatus, ut etiam naturalibus mediis eum obtineri posse non sit impossibile, modus tamen agendi sit talis, quo, naturaliter eventum existentiam non obtinuisse, perspicui possit. Exempla plurima libro citato a me explicata habebit, cui evolvere librum grave non fuerit. Sufficiant haec in angusta pagina adduxisse, ex quibus abunde patet, falsum esse, quod homines conficere nequeant, num aliquis eventus sit miraculosus, nec ne? Pater, nullam praesto esse rationem, a notione miraculi biblica, manum omnino, ad rectum de miraculis iudicium ferendum, ducente, discedere, et aliam arripere, quae pro genuina admitti nequit. Verum sufficiant haec, quae praemonenda nobis sumimus. Accedamus ad causam nostram principalem.

S. 7.

Est Effusio Spiritus Sancti super Apostolos facta prima Pentecostes post Ascensionem Christi festa die, quam paucis considerandam nobis proposuimus. Descriptio ejus, quam Lucas Act. 2, 1. etc., nobis, eodem Spiritu S. duce, literis consignavit, totam, qua concipienda illa est, nobis porrigit ideam. Ex improvise, ita repente, ut nulla appareret, ex qua oriretur, ratio naturalis in mundo obvia, factus est e coelo sonus. Ea enim est idea, quae cum termino *ἄφω* jungenda est, qui compositus est ex *φαίω* et *α* privativo, ut maxime aptus sit, ad exprimendum eventus miraculosi necessarium characterem, ortum instantaneum, et in antecedenti mundi statu sufficientem rationem non habentem. Quare etiam Act. 16, 26, de terrae

C 2

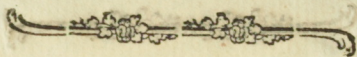
motu,

motu, eodemque, quemadmodum ex eventu, solutione vinculorum, quae profecto non est naturalis ex terrae motu consecutio, adparet, miraculoso adhibetur. Ex improvise itaque oritur sonus: Et sonus quidem non ex terra, vel mari, vel aere inferiori, ut naturaliter venti originem, per motum aeris, ex mutata aeris gravitate resultantem, describunt physici, excitatus, verum ἐκ τῆς ἐρανῆς ortum sumens, quae iterum descriptio ad exprimendum eventum miraculosum aptissima est. Hinc neutriquam πνὴξ βίαία dicitur, sed eidem tantummodo assimilatur, ὥσπερ Φερομένης πνὸς βιάίας. Et is quidem sonus in domum intrat vnam, in eademque subsistit, manet, eandem totam replet, quod profecto venti alicujus naturalis, cujus, quo vadat, terminum ignoramus Io. 3. 8., non est phaenomenon, qui potius tanta copia intrans, ut totam domum repleret, violentia sua, βίαία, vel domum vel tectum μετὰ πόλλης βίας disiecturus, viamque sibi ad aliam mundi adspectabilis regionem aperturus, fuisset. Ea itaque jam cuncta sentientibus indicio esse debebant, non eventum naturalem, vel insolitum aliquod naturae phaenomenon, adesse, sed eventum omnino supernaturalem. Tanto itaque sono, super urbem Solymorum orto, et ita quidem orto, ut quo tenderet, quaque in domo terminaretur, sensu percipi, ad eundemque terminum τὸ πλῆθος v. 6., concurrere, miraculosumque eventum porro oculis, auribusque, et mente, et intellectu, excipere posset, tanto, inquam sono, voce, Φωνῇ v. 6., tanta, sedibus suis movere multitudinem, et ad locum illum, ubi reliquos admirandos eventus producere decreverat summus rerum omnium moderator, convocare voluisse, et actu convocasse, Deum, quis est, qui, venerabundus gratiam omnipotentis, non intelligat. Et ecce novum occurrens spectanti multitudini phaenomenon! Visae sunt illis dispersitae linguae, tanquam ignis, sub specie ignis, qui quidem ignis cuilibet Apostolorum, reliquorumque, qui praesentes erant, Act. 1. 13. 14., insidebat. Equidem novi, quod communiter explicatio in eo subsistat, quod in Christi discipulo-

rum

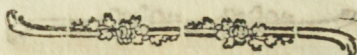
rum corpore conspicuae fuerint flammulae igneae figuram linguarum habentes, quod et non refragabor, maxime propter sequentia, ἐκδοθῆτε τε ἐφ' ἑνᾶ ἑκάστου αὐτῶν. At principale objectum sunt linguae disperritae, adeoque in linguis discipulorum maxime innuitur conspicuum fuisse hunc sensibilem eventum, ut in linguis apparuerit ista species seu figura, et loquentium linguae visae sint, quasi ignitae, et divisaе. Quare utrumque textum arguere iudico, linguis discipulorum eam figuram vel speciem divinitus inductam, et in capite ipsorum ἐφ' ἑνᾶ ἑκάστου illas flammulas, linguarum ignitarum speciem referentes, visas fuisse, divinitus productas. Eventum, quem nemo sanus pro phoenomeno naturae, vel insolitissimo, sumere, vel explicare, audeat. Verum, si quis auderet; per claram Scripturae literam is refutaretur. Namque Deo adscribitur effectus in omnibus Scripturae locis, tum quibus eventurus praenunciatus est in V. et N. T. tum quibus in N. T. eventus cum confectariis suis in existentia sua pingitur. Comparantur loci initio tractationis et §. 1. 3. allegati, et addantur iis Ies. 66, 14. 15. 16. 18. 19. 20. 21. 22. 23., ubi certe v. 14. 15. 16., respectus habetur ad eum, de quo loquimur, eventum, qui universalem vocationem vnus pro consequenti habuit, de qua v. 19 — 23. Vates divinus loquitur. Et quae v. 16. 17., leguntur ea eximie respiciunt ad elenchum Spiritus Sancti a Christo descriptum Io. 16, 8. etc., quem diserte per Petri sermonem ipso hoc festo habitum Act. 2, 14 etc., et postea Cap. 3, 12. etc., 4, 8 etc., 5, 29, et per Stephanum Act. 7, 1. etc., et per Paulum Act. 13, 16. etc., 17, 22., 22, 1. etc., 24, 10. etc., 26, 2. etc., 28, 23. etc., imo per Scripta Apostolorum, et Evangelistarum, amplissime exercuit. In his omnibus locis ad solum Deum is eventus effusionis Spiritus S. refertur. Quare de operatione alicujus creaturae hic quidquam cogitare velle, vel actum concipere, qui non omnium creaturarum vires, sed solas hominum, superaret, hoc nihil aliud foret, quam pro veritate adsumere errores, somnia, et hypotheses, manifesto falsas.

§. 8.

Verum sequuntur effectus plures alii, ad effusionis Spiritus S. notionem pertinentes. Repleti sunt omnes Spiritu Sancto, et coeperunt loqui aliis linguis, prout Spiritus dabat illis eloqui v. 4., τὰ μεγαλεῖα τῆς Θεῆς, magnalia Dei v. 11. Spiritum S. novimus esse tertiam vnus Deitatis personam, a Patre et filio procedentem ab aeterno, et missum in tempore ab utroque 1 Io. 5, 7, Matth. 28, 19, Hebr. 9, 14., Io. 14, 16. 26., 15, 26., 16, 13. Is nunc effusus esse dicitur Ies. 42, 15., 44, 3., Ioël. 3. 1. 2., Sach. 12, 10., Hefek. 33, 29., et dicitur *tum symbolice*, propter aëris motum, quo ad sonum formandum (§ 6.) vsus est, aeremque sono isto determinatum, praesentiae Spiritus S. symbolum, in domum totam, et sic in Apostolos, effusum, vnde etiam baptismo comparata est ea effusio Matth. 3, 11., Io. 1, 33., Act. 1, 5., qui propter flammulas igneas, Apostolis inhaerentes, et linguas dispersitas tanquam ignis, baptismus ignis dicitur Matth. 3, 11., *tum operative et cumulative*, propter vberimos Spiritus S. effectus immediate ab ipso in Discipulis Christi productos, quemadmodum etiam Amor Dei effusus in nos praedicatur, Rom. 5, 5. et adplicandum quoque est Tit. 3, 6. *et hinc quoque*, quod intelligibili modo ex operatione sequitur, quamuis quoad modum a nobis explicari non possit, *substantialiter et personaliter*, vnde non modo dona Spiritus Apostolis et primis fidelibus concessa, 1 Cor. 12, 7. sed Spiritum ipsum illi accepisse, et Spiritu Sancto baptizati, leguntur, et Spiritus S. super ipsos venturus, atque in ipsos incidisse, dicitur, quem etiam Patrem, et semetipsum, filium, ipsis missurum promisit Christus, et ipsi δυνάμιν super ipsos venientis Spiritus accepturi dicuntur, atque ipse Spiritus Sanctus donum dicitur, Apostolis et fidelibus datum, 1 Cor. 2, 12. Act. 1, 5. 8. 11, 17. Ioh. 14, 16. 26. 15, 26. 16, 7. Act. 10, 45. 11, 17. Ex quibus simul intelligitur sensus verborum, quibus in recensione huius miraculi Lucas vitur Act. 2, 4. ἐπλήθησαν πάντες πνεύματος ἁγίου. Ipse praesens Spiritus S. et cum Apostolis vnitus in omnes ipsorum Vires

Vires immediate operatus est, intellectum ipforum omni doctrina evangelica diuinitus illustrando, Voluntatem ipforum, fide et sanctitate, reuelatis veritatibus conformibus, determinando, et affectus pientissimos in salutaria omnia dirigendo, imo et corpori ipforum cordi, linguae, verbis, manibus, pedibusque, et gestibus, convenientes sancto ipforum statui interno motus imprimendo, ad eosdemque dirigendo, et ita efficaciter in ipsis operando, vt ex characteribus sensibilibus, sensu interno ipsis perceptibilibus, probe sciverint, quid et quaenam verba ipsis a Deo data sint, itemque quando et quamdiu agant, et loquantur, Spiritus S. impulsu, et instinctu, Act. 10, 44., 11, 15., 18, 5., 2 Cor. 2, 12. 13., 2 Pet. 1, 21. Sic itaque pleni erant Spiritu Sancto. Sunt autem plura etiam, his adjuncta: ἤρξαντο λαλεῖν ἑτέραις γλώσσαις. Initium hoc erat scientiae ipforum loquendi exoticis linguis, quas itaque in vita, quam hactenus gesserant, non didicerant: Et loquebantur res non vulgares, vbivis obvias, faciles, et ex communi vita linguae vernaculae vsu satis ipsis cognitae, vt fieri solet ab iis, qui peregrinam linguam naturali modo addiscunt, et loqui incipiunt. Res longe se aliter habebat. Statim peregrinis linguis maxime sublimia loquuntur, loquuntur Magnalia Dei. Et loquuntur ea non stilo idiotarum, discipulorum loqui inchoantium. Neutiquam! Stilo vtuntur, consummato, sententioso, sublimi, et magnis rebus, Magnalibus Dei, dignissimo, iisdemque convenientissimo, ἀποφθέγγεσθαι, apophthegmaribus pleno stilo, eloquuntur. Et ea quidem non pro cuiusvis arbitrio singuli prolocuti sunt, sed καθὼς τὸ πνεῦμα ἐδίδε αὐτοῖς. A Spiritu itaque sancto ejusque arbitrio et voluntate et instinctu dependebat, qua quemque lingua loqui, hic et nunc loqui, volebat. Nimirum non vnus hac, alius alia, lingua perorabat, sed prout quisque ipforum peregrino proximus erat, aut mutatis locis obuiam fiebat, ita quisque ipforum illius peregrini lingua vernacula magnalia Dei eloquebatur. Hoc ex hominum audientium confessione intelligitur v. 8 et 11. Quomodo nos audimus vnusquisque proprio idiomate nostro, in quo nati sumus v. 8., sc. eos loquentes

tes! v. 7. Audimus loquentes eos nostris linguis magnalia Dei v. 11. Ea porro qui pensitaverit prorsus intelliget, non machinarum more fideles loquutos esse verba, quae nec ipsi intelligerent, sed, de quo et auditores ex loquendi modo, ex affectu loquentium, ex gestibus eorum, plane convicti fuerunt, eximias ideas rerum, magna in iis obvia pro colendo Deo motiva, doctrinas salutare, per verba expressas, loquentium mentibus obversantes, habuisse, eorumque omnium ipsos sibi probe conscios fuisse. Ex quibus itaque sequitur, Spiritum S. his Christi discipulis dexteritatem, in eaque promptitudinem, linguas exoticas illas loquendi, indidisse, τὸ πνεῦμα ἐδίδε αὐτοῖς.

§. 9.

Ea sunt, quae naturam huius facti s. eventus nobis declarant, si pauca aliqua simul notaverimus. Nimirum Spiritui S. isti effectus tribuuntur. At neutiquam excluditur a productione eventuum Pater et Filius. Docente Scriptura ad Patrem et Filium expresse refertur effusio Spiritus Sancti, tum in Vaticiniis Veteris, tum in promissionibus Novi Testamenti, et in promissionum impletionis recensione. Psalmo quidem 45, 8. Patri, qui Deus filii dicitur, (conf. Pf. 22, 2. Matth. 27, 46. Io. 20, 17.) tribuitur, quod filium, qui expresse Deus nuncupatur, (conf. Ebr. 1, 8. 9.) unxerit oleo laetitiae, vel, Ioanne explicante, Spiritu Sancto (conf. Io. 3, 34.) sc. secundum humanam filii naturam (conf. Act. 10, 38.). Tribuitur autem Patri quoque, quod unxerit socios filii oleo laetitiae: sed eminentiori modo illum, atque hos. Habemus Ies. 59, 21. pactum Patris, Filio datum, et ad conversos relatum, quod Spiritus Patris, qui apud Redemptorem (v. 20.) esset, non debeat ab iisdem recedere. Filio autem eadem effusio Spiritus S. tribuitur, Zach. 12, 10. Is enim promittit, se effundere velle Spiritum gratiae et precum super eos, ex familia Davidis et Civibus Hierosolymitanis, qui ipsum intuerentur, sc. vera fide (conf. Ebr. 12, 1.), quem illi confoderunt, quemque domus Davidis etc. ingenti planctu deploratura esset. Est autem Filius Dei, quem illi confoderunt, quem-

que

que domus Davidis etc. eodem tempore acerbissime flevit, Io. 16, 20. etc. Luc. 24, 17. etc. Filio Dei itaque tribui effusionem Spiritus Sancti, dubio caret. Majori autem distinctitate haec proposita sunt in N. T. Filius precibus suis, secundum humanam naturam ad Patrem fufis, obtenturum se esse promittit, ut *Pater* mittat Apostolis suis, Paracletum alium, a se diversum, ut perpetuo in ipsis maneat, Spiritum veritatis: Promittit, Patrem eum Spiritum missurum esse in suo, Filii, nomine, h. e. propter meritum Filii: Eamque effusionem Spiritus S. in Apostolos vocat promissionem Patris, quem pariter a se diversum docuerat, Io. 5, 32. 37. *ll. cc.* Filius autem expresse quoque promittit, se mittere velle Spiritum veritatis, et paracletum, Io. 15, 26. 16, 7. Atque cum effusio facta recensetur, ea expresse iterum Filio tribuitur, facta ab ipso, postquam eam promissam a Patre accepisset, Act. 2, 33. Tres itaque Personae unius Deitatis principium sunt et causa eventus, quem operatus est Spiritus S. in Apostolos effusus. Effusio activa, sive missio activa, Patri et Filio, effusio seu missio passiva Spiritui sancto, tribuitur. Ea nunc, quae diximus (§. 7. 8.) junctim sumenda sunt, ut completam et justam obtineamus maximi hujus eventus, effusionis Spiritus S. in Apostolos, ideam. Scriptura S. una sola originalem eumque, quem modo collectum declaravi (§. 7. 8.), hujus singularissimi eventus conceptum docet, quem qui non totum talem, qualem Scriptura dedit, formaverit, sed partem aliquam ex toto conceptu depromptam arripit, quid mirum est, eum, quae inde consequuntur, conficere juste, et cum certitudine eruere, non posse? Nonne eodem modo acturus esset, atque is, qui ex facultate sensitiva hominis, in abstracto sumta, demonstrare vellet libertatem?

§. 9.

His praesuppositis dico nunc, esse effusionem Spiritus S. in Apostolos verum miraculum. Et profecto non est ullus miraculi veri character ex omnibus, quos supra (§. 1. 6.) docuimus, qui huic eventui adplicandus non sit. 1. Si quæris naturam et constitutionem eventus, ex dictis (§. 7. 8.) in-

D

telli

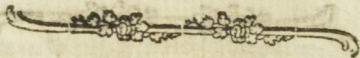

telligis, totam Sacrosanctam Trinitatem eundem existentem reddidisse, Patrem et Filium per Spiritum Sanctum, adeoque esse vere divinum et supernaturalem. 2. Solo actu voluntatis extra se existens aliquid reddere, non est creaturae, est solius Dei, qui facere potest, quidquid vult, Ps. 33, 9. 115, 3. 135, 6. Apoc. 4, 11. Nunc effusio Spiritus S. facta est ad voluntatem Dei, ad voluntatem Patris, Filii, et Spiritus Sancti, solam. Primum patet, quia Pater promissit, promissit filius, promissio declaratio voluntatis est. Secundum, quia proloquuti sunt peregrinis linguis Apostoli, prouti Spiritus S. ipsis dedit: quod uberius explicat Paulus, docens, ipsum *prouti vult* singulis distribuere dona Spiritus, 1 Cor. 12, 11. 3. Actus, qui ipsum Deum, ejusque cum creatura unionem, respicit et involvit, independentem ab omni natura, ab omni creatura, is actus non potest esse nisi supernaturalis. Effusio Spiritus Sancti ipsum Deum, Patrem, Filium, et Spiritum Sanctum, respicit, huiusque cum Apostolis unionem involvit. E. non potest esse nisi supernaturalis, hinc verum miraculum. 4. Si consideras modum agendi in concessa Apostolis promittuntur linguarum peregrinarum, iisdemque recte enunciandi magnalia Dei, hinc in concessa amplissima cognitione veritatum Evangelicarum, sola revelatione divina cognoscendarum; sane in his, quo te vertas, habes eventum, cui non potest alius tribui ortus, atque supernaturalis. Ea nimirum est differentia eventus naturalis et supernaturalis, ut naturalis per media, secundum ordinem et leges naturae, per causas inter se connexas, remote, propinque, proxime, operantes, existentiam nanciscatur, supernaturalis sine medio, et causarum ab invicem dependentium nexu, producat, ad voluntatem et operationem Dei immediate. En! repleti sunt Apostoli Spiritu Sancto, vero Deo, et confestim coeperunt loqui peregrinis linguis magnifica Dei opera! 5. Per modo dicta patet, quod eventus naturalis non possit nisi successive existentiam nancisci, supernaturalis in instanti. In instanti autem ortam esse eam exoticis linguis magnalia Dei profandi promittuntur in Apostolis, Spiritu Sancto repletis, hoc docet ipsa huius eventus idea. 6. Habitu infusum tum linguae unius, tum plu-

plurium linguarum, promississimi in enunciandis magnalibus Dei usus, tum amplissimae cognitionis rerum rationis captum superantium, nemo nisi solus Deus potest dare, qui per voluntatis actum solum existens reddere potest, quicquid vult. Habitus itaque tales in Apostolis ad existentiam perducti effusione in ipsos Spiritus Sancti non possunt esse nisi eventus supernaturales. Sufficiant ista nobis hodie pro evolvenda veritate, Effusionem Spiritus Sancti verum esse et divinum miraculum, pluribus facile augenda.

§. 10.

Demonstrandum porro nobis est, eam effusionem Sp.S. esse vere factam. Eam demonstrationem duco ex sequentibus principiis. 1. Primum argumentum pro facta in Apostolos Effusione Sp. S. desumo a Vaticiniis, eam praedicentibus. Triplex facio. 1. Quia per Vaticinia V. T. Prophetarum, tanquam discipulis Christi eventura, praenunciata est Effusio Spiritus divini. Locos jam supra excitavimus. Factum quod nunciarent futurum, Deum ipsum referebat, solius voluntatis et gratiae divinae effectus erat, quem ratio vlla attingere non poterat, hinc sola revelatione sciri poterat. Revelatus. Ergo vere implendus, impletus. Quod si facta effusio non fuisset, fallaces fuisset Prophetas V. T. eos, consequeretur. Posterius falsum. E. prius. Posterius falsum, nemo dubitabit Christianus. Nec inficias ire potest, quisquam, qui ipsorum Vaticinia legens, eorumque impletionem non modo per historiam sacram et profanam edoctus est, sed et partim miraculis, partim aliis vaticiniis, coram populo, cui dabantur, impletis, confirmatas ipsorum praedictiones meminerit. Si autem falsum est, effusionem Spiritus S. non factam esse, vt certissime facta ea sit, consequitur. 2. Quia a Ioanne Baptista ad divinam sibi factam revelationem praenunciatum est, quod Iesus Nazarenus Spiritu Sancto baptizaturus sit, dato divinitus caractere descendentis in ipsum et manentis Spiritus Sancti, qui publice in Baptismo Christi manifestatus est, Io. 1, 33. adeoque vere implendum fuit, quod Spiritu Sancto baptizaturus sit. Baptismus itaque is impletus sit oportet. Quis non intelligat nexum? Quod caractere

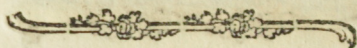

tere indubio, et mox impleto, per Iesum Nazarenum futurum, reuelatione diuina Ioanni manifestatum fuit, id vere factum esse certum est. Baptismus ignis, caractere indubio descendens in Iesum Nazarenum, in eodemque manentis, Spiritus Sancti, per eundem Iesum futurus, reuelatione diuina Ioanni manifestatus est. E. Vere factus sit oportet. 3. Quodcunque Christus Apostolis suis proxime implendum, et in ipsa vrbe Soly-morum ab ipsis expectandum, promisit, id sine dubio, vt reliqua cuncta eius vaticinia, et promissa, impleta sunt, existentiam quoque obtinuit. Baptismus ignis, seu Spiritus, Christus ita promisit, Act. 1, 4. Vt itaque impletus sit dubio omni caret. II. Secundum argumentum mihi praebeant, ipsa huius facti historia, eaque, quae eadem continet, eius veritatis criteria. 1. Numquid factum hoc est in se et absolute impossibile? Quis dixerit, cui cognitum est etiam nostris temporibus haberi homines, qui plurimis linguis magna promptitudine, naturali studio acquisita, loquuntur? Possibile itaque factum in se. Idemque etiam ratione amplissimae cognitionis veritatum evangelicarum confitendum est. Enim vero, quodcunque in se possibile, id omne Deus vi sua, et potentia, infinita, absoluta, solo voluntatis actu existens reddere potest. Deum itaque, hinc Spiritum diuinum, dictam vtramque promptitudinem Apostolis, vi sua infinita, et solo voluntatis suae actu, ingenerare, habitumque iis infusum dare, potuisse, id sanus nemo inficias ire potest. Imo si naturaliter facta dicerentur, quae facti historia docet, tum contradictio adesset. Nunc cum a virtute diuina deriuantur, nulla contradictio habetur. 2. Quae facto praesens nuntiatur multitudo, homines erant, qui sensu rem bene capere poterant. Audiebant homines galilaeos, loquentes linguam auditorum vernaculam, quam nunquam illi didicerant. Hi bene intelligentes, ex sermone illorum de magnalibus Dei, iustas ab illis cum singulis terminis iunctas esse ideas, hinc promere loqui horum eos vernaculam conuicti erant. Erant praeterea illi homines Laici. Nihilominus audiebant eos hi sermone apophthegmatibus pleno Magnalia Dei eloqui. Eaque cuncta naturaliter fieri in momento non posse, nec arte acqui-

acquisita esse, scientes, ob diuini miraculi certitudinem stupebant. 3. Irrisores aliqui, quid agunt? Num peregrinis linguis magalia Dei Apostolos loqui negant? Convicia in Apostolos dicunt, quae magna virtute, et vaticiniorum implemento, ab exaltato ad dextram Dei Christo derivato, Petrus retundit. Quidni isti irrisores rident Auditores, insanae eos mentis accusantes, qui vernaculam suam audire sibi imaginarentur, cum loquentes nullam peregrinam, sed propriam vernaculam, loquerentur. Hoc non poterant. Ergo, quod peregrinis loquantur linguis, illi ipsi confitentur. III. Tertium mihi argumentum sunt eventus consecretaria. 1. Adversus irrisores surgit Petrus, et oratione, argumentis gravissimis plena, demonstrat ex vaticiniis, ita evenire debuisse, et illorum hic habere complementum, atque virtute divina Christi Iesu, crucifixi, resuscitati, et ad dextram Dei exaltati, ea, quae sentiant, in Apostolos esse effusa. Et tanta efficacia sermonis, tantaque convictio Auditorum est, ut tria millia hominum ad fidem in Iesum perducantur. Quomodo vero hoc fieri potuisset, si effusio non facta et si secundum omnem tenorem promissorum Christi facta, non fuisset? Ut itaque vere facta sit omnino consequitur. 2. Apostoli coram Synedrio constituantur, et magna fiducia profitentur, in nomine Iesu Nazareni, crucifixi, perque Deum ex mortuis resuscitati, miraculum, de quo quaestio erat, factum esse, inque solo Iesu salutem hominum fundari, Act. 4, 8—12. Quomodo fieri potuisset, ut ea fiducia, quae et Senatum frangebatur, loquerentur, si promissum Christi, de Spiritu S. ipsis dando, impletum non fuisset. Imo Act. 5, 32. coram Synedrio eam effusionem Spiritus Sancti publice profitentur: Se Christi Iesu testes esse, et Spiritum Sanctum, quem Deus dederit iis, qui ipsi obtemperant. Tanta fiducia factam effusionem profitentur, nec quisquam ex Synedrio audet his adseritionibus vel verbum opponere? Ut itaque Spiritus S. vere ipsis datus, in ipsos effusus, sit, consequitur. 3. Petrus a reliquis Apostolis reprehensus, quod in Domum Cornelii intraverit, eo solo se defendit, quod Spiritus S. in ethnicos conversos inciderit eodem modo, quo in Apostolos in initio cecidisset, Act. 11, 15, coll. 10, 44. etc.

D 3

Quo-

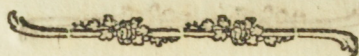

Quomodo hoc profiteri Petrus, eamque comparationem instituire, eoque adversus obmora se prorsus defendere, eaque defensio acceptari, potuisset, si effusio ea Spiritus S. facta non esset? 4. Petrus admiranda oratione, qua miraculum effusionis Spiritus S. aduersus irridentes aliquos defendit, et ad poenitentiam spectatores allicit, atque his, qui in nomine Iesu Christi baptizarentur, promittit, quod accepturi sint donum Spiritus S. Act. 2, 28. Qui potuisset, et cum effectu, si istud donum non praesens ob eorum oculos fuisset, si non exstitisset? Ut itaque factam vere eam miraculosam Spiritus S. vñctionem, Apostolis concessam, certum sit. 5. Petrus Ananiae, eiusque coniugis, perfidiam, et in tentando Spiritu S. proteruiam, reprehendens, quomodo nouisse factam, de quo duo illi inter se conuenerant soli, quomodo mentitos Spiritui S. eos, mentitos non hominibus, sed Deo, adseverare, potuisset, ni Spiritus S. in Apostolos effusus fuisset? et quomodo a Deo, immissa his duobus morte, ista illorum praeuaricatio punita, et quomodo ex morte illorum duorum pauor in omnibus, qui audirent, et non potius indignatio in Petrum, orta, fuisset, si Spiritum S. in Apostolis praesentem illi non tentassent, si Spiritus S. in Apostolos effusus non fuisset? Ut itaque exinde quoque vere facta Spiritus S. effusio probetur. 6. Petrus, et Ioannes, quomodo manuum impositione donum Spiritus S. in alios transferre potuissent, ni ipsi eodem dono ornati, et Spiritu divino repleti, ad transferendum idem in alios impulsu, fuissent? 7. Paulus eodem Spiritus S. dono ornatus, Act. 9, 17. et idem donum, manuum impositione, in alios transferendi facultate instructus, Act. 19, 6. eam Spiritus S. concessionem, omniaque cum ea concessa Spiritus Sancti dona, amplissime pingit, 1 Cor. 12, 4. 7. 8. Epistolis ecclesias Christi in fide confirmans ad Spiritus dona, in iisdemque firam divinam Evangelium Christi confirmandi virtutem, provocat, et ecclesiae membris ab oculis ponit, Rom. 15, 19., 1 Corinth. 2, 4. 5. 12., 12, 4. 10., 14, 26. 27., 2 Cor. 12, 11. 12. 13., Gal. 3, 2. 5., 1 Thess. 1, 5., Ebr. 2, 4. In his omnibus quomodo potuisset Apostolus versari proponendi modis, quomodo ex factis, ex donis, ex virtute, Spiritus

ritus S. motiva ad confirmandam fidem desumere, et in his quoque sibi ipse linguarum donum eximio gradu tribuere 1 Cor 14, 18, potuisset, si donorum Spiritus eorum nullum praesto, et effusio Spiritus S. non facta, fuisset? Quomodo cum propositionibus ejusmodi, quarum, non facta effusione Spiritus S., falsitas manifesta fuisset, iis ipsis Ecclesiis virtutem suam commendare potuisset eo modo, atque factum est 2 Cor. 1, 12., 4, 1, 2. Gal. 4, 14. etc., 1 Thess. 2, 9. etc. al. Ut in *ἀποστόλων*, in manifesto contradictoria, incidere debeat, qui, factam esse Spiritus S. in Apostolos effusionem, negaturus vel dubitaturus esset. Quare, factam esse eam vlla specie negari nequit. 8. Donis tandem Spiritus S. effusione in Apostolos et primos fideles N. T. qui Spiritus primitias eo obtinuerunt, Rom. 8, 23, immixtis confirmata veritas Evangelica vicit. Fides in Iesum Christum longe lateque in omnem mundum exiit. Idololatria et superstitio eliminata est, Religio Christiana palmam tulit, Ecclesia fundata, confirmata, stabilita, est, ut inferorum portae adversus eam nihil quidquam valiturae sint. Tolle tantorum eventuum principium, quomodo se rem habituram esse arbitraris, quoad principiatum? Quam itaque certum est Ecclesiam ob nostros versantem oculos existere, tam etiam certum est, factam esse in Apostolos et primos N. T. fideles Spiritus S. effusionem.

§. II.

Vtroque proposito demonstrato tertium per se consequitur, invictam eo stabiliri veritatem Evangelii. 1. Effusus Spiritus S. promissioni Christi conformiter. Ergo Pater et Filius, Spiritum S. ab utroque procedentem ab aeterno, misit in Apostolos. Sunt itaque tres in una essentia divina personae. Pater, Filius, et Spiritus Sanctus, Deus unus. 2. Testatus est de Christo Iesu Spiritus S. eoque apros reddente, implente, impellente, suis donis ornante, veritatis Evangelicae lumine divinitus Apostolos imbuente, verba ipsis loquentibus, scribentibus, veritatibus conformia, suggerente, etiam hi de Christo testes facti sunt, Io. 15, 26. 3. Doctrina itaque de Christo,

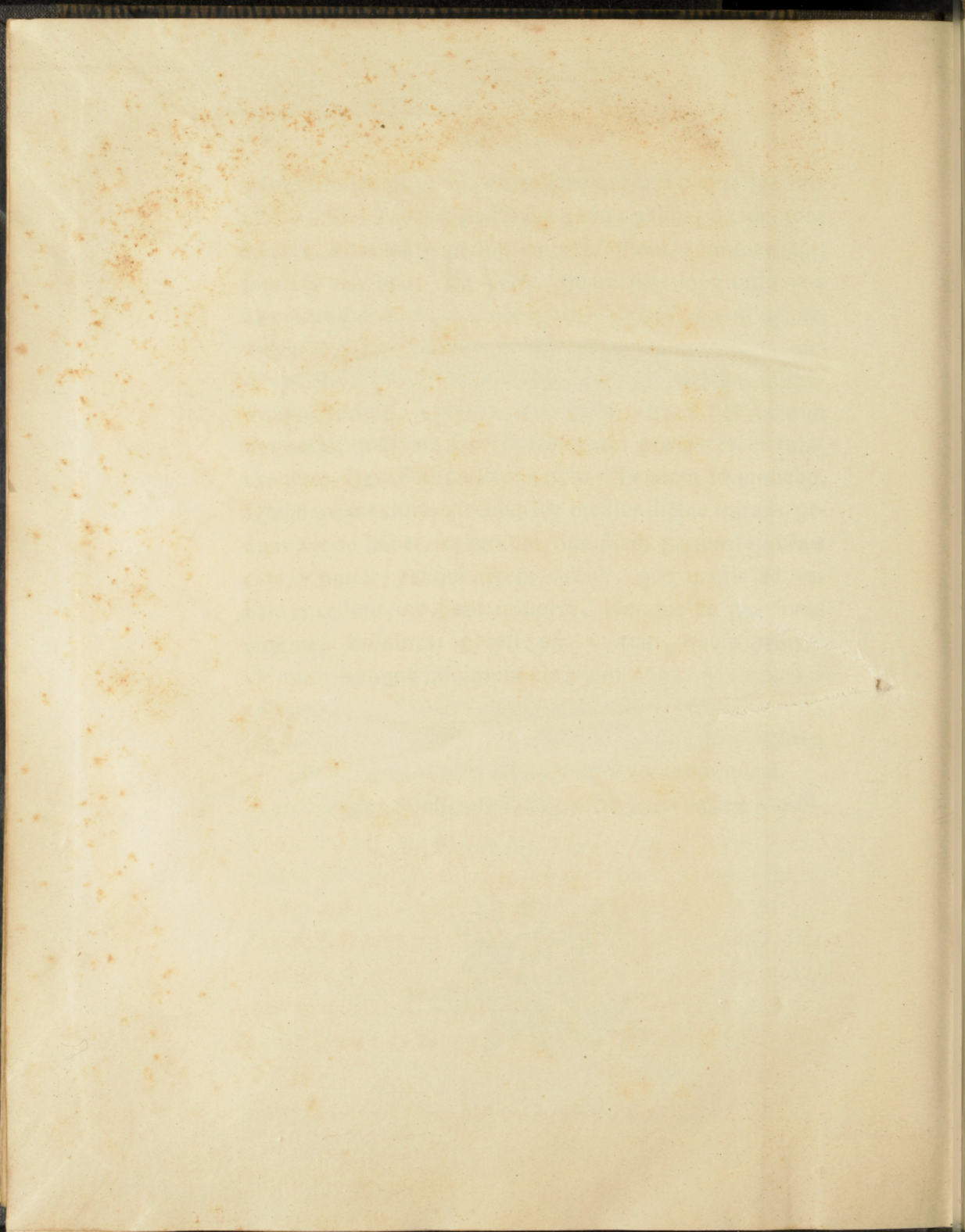
Christo, modoque ad ipsum accedendi, et in ejus communione manendi hinc, usu Verbi, et Sacramentorum, ad fidem, vitae sanctitatem, et salutem, perveniendi, est a Spiritu Sancto, 1 Pet. 1, 12. est divina. 4 Adeoque Religio Christiana illis superstructa, eidemque conformis, est unice vera, recta, et salutis participes reddens fideles.

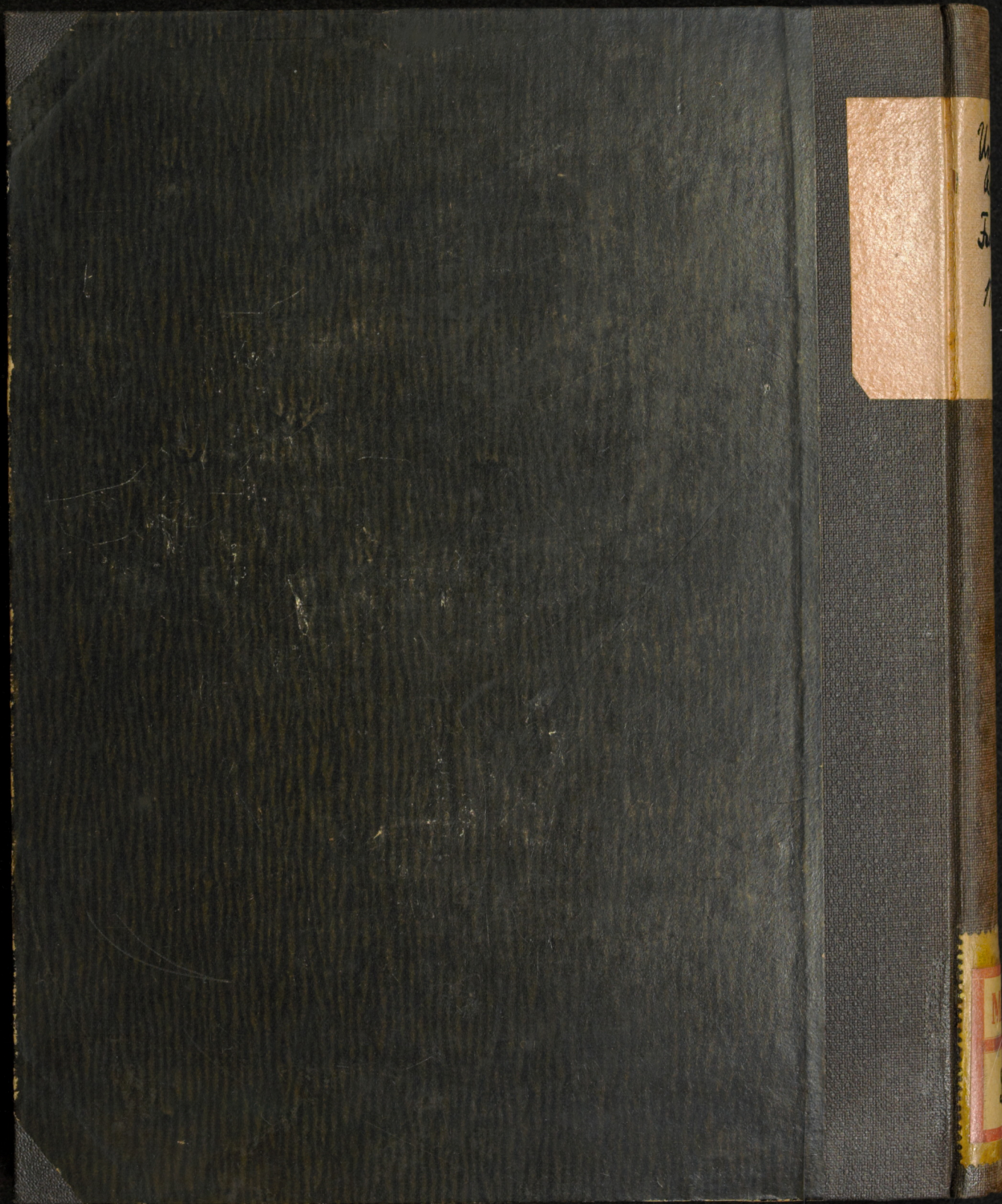
Atque horum omnium festa hodierna dies, Cives O. O. Honoratissimi, nobis memoriam suggerit. Capite igitur ex his motiva, Sanctam Veritatem Evangelicam vera fide amplectendi, et religione sanctissima Christiana vitam vere ornandi, quae Vobis porriguntur, gravissima, vt sic, eodem Spiritu S. duce, vitam aeternam, a Patre Vobis destinata, a Filio promeritam, et expositam, a Spiritu Sancto obsignatam, obtineatis, inque gaudia intrare queatis coelestia, summaque, quorum in aeternum non erit

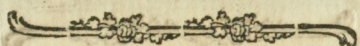
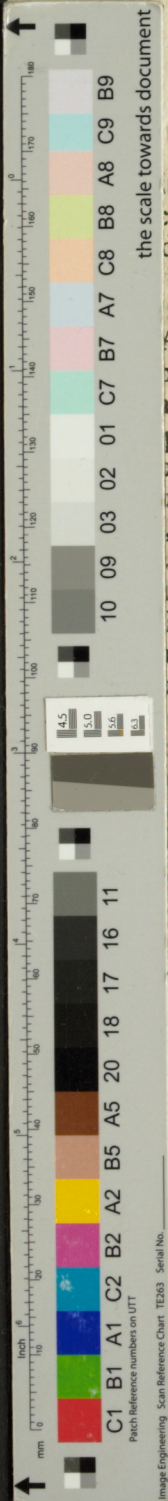
F I N I S.

IN ACADEMIA ROSTOCHIENSI
SVB SIGILLO RECTORALI ET ACADEMICO
A. S. R. c1c1ccclxxxiv. ANTE CAL. IVN. DIE III.

dis etc. eodem tempore acerbissime flevit,
24, 17. etc. Filio Dei itaque tribui effusionem
dubio caret. Majori autem distinctitate haec
N. T. Filius precibus suis, secundum huma-
Patrem fufis, obtenturum se esse promittit,
Apostolis suis Paracletum alium, a se di-
petuo in ipsis maneat, Spiritum veritatis:
eum Spiritum missurum esse in suo, Filii,
pter meritum Filii: Eamque effusionem Spiri-
os vocat promissionem Patris, quem pariter
uerat, Io. 5, 32. 37. *ll. cc.* Filius autem expresse
se mittere velle Spiritum veritatis, et para-
6. 16, 7. Atque cum effusio facta recense-
terum Filio tribuitur, facta ab ipso, post-
issam a Patre accepisset, Act. 2, 33. Tres
nius Deitatis principium sunt et causa even-
us est Spiritus S. in Apostolos effusus. Effusio
activa, Patri et Filio, effusio seu missio passiva
tribuitur. Ea nunc, quae diximus (§. 7. 8.)
sunt, ut completam et justam obtrineamus
entus, effusionis Spiritus S. in Apostolos, ideam.
ola originalem eumque, quem modo colle-
7. 8.), hujus singularissimi eventus conce-
qui non totum talem, qualem Scriptura dedit,
partem aliquam ex toto conceptu depromptam
um est, eum, quae inde consequuntur, con-
certitudine eruere, non posse? Nonne eodem
et, atque is, qui ex facultate sensitiva hominis,
a, demonstrare vellet libertatem?

§. 9.

propositis dico nunc, esse effusionem Spiritus S.
tum miraculum. Et profecto non est ullus
aracter ex omnibus, quos supra (§. 1. 6.)
huic eventui adplicandus non sit. 1. Si quae-
nstitutionem eventus, ex dictis (§. 7. 8.) in-

D

telli